Puolustusvaliokunta

Puolustusvaliokunnan lausuntopyyntö 28.4.2020, HE 61/2021 vp

Keskusrikospoliisin asiantuntijalausunto

Puolustusvaliokunta on pyytänyt Keskusrikospoliisilta asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta.

Keskusrikospoliisi toteaa, että tämän lausunnon esittelijä on osallistunut hallituksen esitystä edeltäneen työryhmän työskentelyyn. Näin ollen Keskusrikospoliisin näkemykset on huomioitu asian valmisteluvaiheessa.

Keskusrikospoliisi pitää esityksessä ehdotettuja uudistuksia tarkoituksenmukaisina ja suhtautuu niihin positiivisesti. Keskusrikospoliisi nostaa esiin muutamia sen toimintaan liittyviä säännöksiä.

Esitutkinnan toimittaminen pääesikunnan aloitteesta (28 a §) ja esitutkinnan toimittaminen poliisin aloitteesta (28 b §)

Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettuun lakiin esitetään lisättäväksi uusi säännös pääesikunnan itsenäisestä toimivallasta aloittaa esitutkinta ilman kurinpitoesimiehen päätöstä (28 a §). Myös poliisille ehdotetaan lisättäväksi itsenäinen oikeus päättää esitutkinnan aloittamisesta (28 b §). Keskusrikospoliisi pitää tätä uudistusta hyvänä ja tärkeänä. Nykytilanne, jossa käytännössä vain henkilön suoranaisella esimiehellä on toimivalta aloittaa esitutkinta, on monella tapaa ongelmallinen; esimiehellä voi itsellään olla asiaan liittyviä intressejä, minkä lisäksi hänen puolueettomuutensa voidaan helposti kyseenalaista ulkopuolisessa tarkastelussa.

Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin virka-apu poliisille (38 a §)

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi säännös poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullin virka-avusta puolustusvoimille (38 a §). Keskusrikospoliisi pitää säännöstä tarpeellisena. Voimassa olevan lain 38 §:ssä on säädetty poliisin antamasta avusta ja yhteistoiminnasta poliisin kanssa. Apu on kuitenkin koskenut sellaisia tilanteita, joissa pääesikunnalla ei ole toimivaltaa. Tämä on voinut johtaa siihen, että pääesikunnalla olisi toimivaltaa, mutta ei riittävää asiantuntemusta ja resurssia tietyn toimenpiteen suorittamiseksi. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan ehdotettu 38 a § selventää poliisin antaman avun, virka-avun ja yhteistoiminnan määrittelyä. Keskusrikospoliisi

pitää lisäksi tärkeänä pykälän 1 momentin mainintaa siitä, että virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se voi tapahtua vaarantamatta poliisille säädettyjen muiden tehtävien suorittamista. Tämä antaa poliisille mahdollisuuden arvioida, voiko se antaa pyydettyä virka-apua huomioiden muut kiireellisemmät tehtävät.

Tehtävän siirtäminen poliisille (39 §)

Nykyisen ja ehdotetun lain 39 §:ssä säädetään tehtävän siirtämisestä poliisille. Tämä poliisin niin kutsuttu otto-oikeus on Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan tärkeää säännös, koska poliisi on rikostorjunnan yleisviranomainen. Säännöksellä estetään päällekkäistä työtä sekä turvataan osaltaan tehokas viranomaisyhteistyö ja rikosvastuun toteutuminen. Erityisesti vakavammissa rikosasiaoissa korostuu poliisin mahdollisuus tutkia asioita kokonaisvaltaisesti hyödyntäen esimerkiksi tarvittavia pakkokeinoja. Erityisviranomaisen toimivalta on tässä suhteessa aina rajoitetumpaa. Ehdotuksessa otto-oikeutta esitetään laajennettavaksi koskemaan myös asiaa, jonka esitutkinta toimitetaan joukko-osastossa. Esitys on kannatettava ja tarpeellinen.

Ilmoitusvelvollisuus (40 §)

Kiinteästi edellä mainittuun liittyy nykyisen ja ehdotetun lain 40 §:ssä säädetty ilmoittamisvelvollisuus. Myös tämä säännös on erittäin tärkeä rikostorjunnan ja esimerkiksi salaisten pakkokeinojen käytön kokonaiskoordinaation sekä asioiden rikosoikeudellisen arvioinnin kannalta. Esityksessä ilmoitusvelvollisuus laajenisi koskemaan myös kurinpitoesimiestä, mitä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ja loogisena.

Muita huomioita

Keskusrikospoliisi kiinnittää puolustusvaliokunnan huomiota hallituksen esityksen kohtaan 10, *Suhde muihin esityksiin*. Kohdassa 10.1 on käsitelty sotilaskurinpitolain suhdetta sotilasoikeudenkäyntilakiin, jonka uudistaminen on parhaillaan valmistelussa oikeusministeriössä. Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ään esitetty muutos lisää merkittävästi puolustusvoimien esitutkintatoimivaltaa. Keskusrikospoliisi ei ole ollut mukana sotilasoikeudenkäyntilain valmistelussa. Keskusrikospoliisi pitääkin tärkeänä, että esimerkiksi esitutkintatoimivallan mahdollinen laajentaminen tapahtuisi koordinoidusti muun lainsäädännön kanssa. Lisäksi on tärkeää, että roolit esitutkinnassa poliisin ja puolustusvoimien kesken ovat selkeät.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos Robin Lardot

Poliisitarkastaja Tommi Reen